

Завадська Діана Володимирівна
д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ОГЛЯД ПРОГРАМ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тези доповіді присвячені обговоренню питань з підтримки розвитку бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. Розглянуто програми Міжнародних фінансових організацій, продовжених у 2022 та на початку 2023 років.

Ключові слова: *розвиток бізнесу, фінансова підтримка, програми Міжнародних фінансових організацій, воєнний стан в Україні.*

Стан економіки України є досить складним та змінним, інфляційний тиск та збільшення цін на паливо та продукти споживання сильно впливають на рівень життя населення та розвиток бізнесу в країні. Однак, не зважаючи на ці труднощі, в Україні продовжується відкриття нових компаній та зменшення кількості бізнесів, що закриваються.

За даними платформи «Опендатабот» [1], в 2022 році кількість компаній у реєстрі великих платників податків збільшилася на 220 одиниць. Серед нових великих платників податків найбільша кількість компаній, які займаються оптовою торгівлею та постачанням енергії, газу, пари та кондиціонованого повітря. Протягом періоду з 24 лютого 2022 року по 12 лютого 2023 року в Україні зареєстровано 17,1 тисяч нових компаній та 178,5 тисяч суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб. Позитивна динаміка в розвитку бізнесу на півночі України відбулася навесні 2022 року завдяки звільненню від окупації, адаптації до умов воєнного стану, поліпшенню логістики та фінансової підтримки міжнародних партнерів.

Розглянемо основні програми підтримки Міжнародних фінансових організацій, що сприяють зміцненню стійкості підприємництва під час війни. Відповідно до даних, представлених на сайті Департаменту економічного розвитку і торгівлі України [2], в Україні існує понад 60 програм підтримки малого та середнього бізнесу. З них значна частина є програмами Міжнародних фінансових організацій. До таких програм належить програма «Підтримка малих і середніх підприємств» від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). В рамках програми у 2022 році ЄБРР виділив 60 млн євро на підтримку малих і середніх підприємств, які потребують фінансової допомоги у зв'язку зі складними економічними умовами в Україні.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) запровадив програму «Економічне відродження в Україні» з метою надання фінансової і технічної підтримки реформам та економічному розвитку в країні. Протягом періоду реалізації цієї програми в Україну буде направлено 2,7 млрд дол США, зокрема на підтримку малого та середнього бізнесу в умовах воєнного стану.

Не менш важливою є програма «Підтримка агробізнесу» від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), яка спрямована на надання фінансової підтримки аграрним підприємствам під час війни. У 2022 році МБРР надав кредит у розмірі 200 млн дол США на розвиток аграрної сфери та підтримку економіки в Україні.

Одним із способів подолання негативних наслідків війни є реалізація Координаційної донорської платформи для України «Фінансовий Рамштайн», запуск якої відбувся у січні 2023 року [3]. Платформа об'єднує зусилля ЄС, країн Великої сімки та фінансових інституцій для забезпечення фінансування пріоритетних напрямків, таких як: відновлення енергетичного сектору, гуманітарне розмінування, реконструкція житла та інфраструктури, підтримка економіки. На першому засіданні Наглядової ради Платформи було визначено, що на відновлення України потрібно 17 млрд дол США, а на невідкладні ремонтні роботи у 2023 році – 5,7 млрд дол США донорського фінансування.

В рамках фінансової підтримки бізнесу відмітимо програму «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП в Україні», яка фінансується урядом Німеччини та реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH у співпраці з Deutsche Sparkassenstiftung für international Kooperation (DSIK) та Фондом розвитку підприємництва. Програма була започаткована Ощадбанком в рамках програми підтримки мікро-, малих та середніх підприємств в Україні. Програма стала особливо важливою для підтримки підприємств, що потерпають від наслідків воєнних дій та економічної нестабільності в країні.

Запровадження комплексного страхування воєнних ризиків для іноземних та вітчизняних підприємців є важливим кроком для залучення інвестицій та розвитку економіки. Поки що можливості страхування воєнно-політичних ризиків обмежені, але є низка пілотних проєктів, зокрема започаткованих Міжнародним агентством з гарантування інвестицій (MIGA) та Американською міжнародною фінансовою корпорацією розвитку (DFC), які направлені на розвиток цього виду страхування в Україні. Так, Raiffeisen Bank International отримав від MIGA гарантію на 100 млн євро на один рік для покриття ризиків Райффайзен Банку Україна в частині розформування обов'язкових резервів [4]. Це дозволить останньому вивільнити кошти для кредитування критичних галузей української економіки під час війни. Така ініціатива є важливою для підтримки стабільності та розвитку української економіки в умовах геополітичної нестабільності.

Значним є також потенціал в сфері реалізації двосторонніх механізмів співпраці з країнами, такими як Велика Британія та Німеччина, які надають можливість покривати ризики своїх інвесторів через національне Експортно-кредитне агентство UKEF та PricewaterhouseCoopers (PwC). Залучення фінансової підтримки через нові механізми або використання наявної інфраструктури Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) значно сприятиме розвитку інфраструктурних проєктів, зокрема тих, що пов'язані зі зміцненням обороноздатності та безпеки країни.

У лютому 2023 року відбулася зустріч місії Міжнародного валютного фонду (МВФ) з представниками Міністерства фінансів України та Національного банку України, де було відзначено зусилля уряду України зі збереження фінансової стійкості та обговорювалася повноцінна фінансова програма підтримки для України [3]. Це матиме позитивний вплив на стан економіки країни.

Крім того, Національний банк України також проводив реформи, пов'язані із підтримкою бізнесу в умовах війни. Зокрема, у 2022 році було переглянуто Стратегію Національного банку України та планується її оновлення з урахуванням першочергових заходів щодо підтримки економіки та бізнесу [5].

На завершення відмітимо, що програми міжнародних фінансових організацій в Україні є важливим інструментом підтримки бізнесу в умовах воєнного стану. Вони допомагають забезпечити стабільність та стійкість підприємств, зменшити вплив воєнної агресії РФ на економіку, зберегти робочі місця та залучити нові інвестиції в Україну. Однак, для максимальної ефективності цих програм потрібна ефективна координація з урядом та відповідними галузевими організаціями, а також прозорість та відкритість у розподілі ресурсів. Тільки в такому випадку ці програми зможуть дійсно допомогти відновити економіку нашої країни та підтримати бізнес під час війни.

Список використаних джерел:

1. 220 компаній додалось до реєстру великих платників податку у 2023 році. Оpendадабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/large-tax-payers-2023> (дата звернення: 04.04.2023).
2. Які існують програми підтримки бізнесу? Бізнес. Дія. URL: <https://business.diaa.gov.ua/handbook/finansovij-menedzment/aki-isnuut-programi-finansovoi-pidtrimki-biznesu> (дата звернення: 04.04.2023).
3. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (лютий 2023). НІСД. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voynnoho-9> (дата звернення: 04.04.2023).
4. Гарантія MIGA на 100 млн євро допоможе Райфу підтримувати український бізнес, в т.ч. за рахунок кредитування клієнтів. URL: <https://raiffeisen.ua/news/garantiya-miga-na-100-mln-yevro-dopomozhe-raifu-pidtrimuvati-ukranskiy-biznes-v-tch-za-rahunok-kredituvannya-kliyentiv-1835> (дата звернення: 01.04.2023).
5. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення: 01.04.2023).